

**Dale C. Allison, *The New Moses. A Matthean Typology*,
Minneapolis 1993, ss. 396.**

Książka składa się z dwóch zasadniczych części oraz siedmiu dodatków (Appendices). Część pierwsza nosi tytuł *Mojżesz jako typ poza Ewangelią Mateusza* i zawiera dwie sekcje: 1) Figury żydowskie, 2) Figury chrześcijańskie; część druga zatytułowana jest *Nowy Mojżesz w Ewangelii Mateusza* i również zawiera dwie sekcje: 1) Przegląd tekstów, 2) Konkluzje. Allison stara się wykazać, że elementy typologii Mojżesza znajdujemy w bardzo wielu biblijnych opowiadaniach, mianowicie w opowiadaniu o Jozuem, Gedeonie, Samuelu, Dawidzie, Eliaszu, Jozjaszu, Ezechielu, Jeremiaszu, Ezdraszu, Baruchu, w pieśniach o Cierpiącym Słudze Jahwe. Dużą uwagę Allison poświęca tekstowi o „proroku jak Mojżesz” w Pwt 18,15 i 18, podaje cztery różne interpretacje tego tekstu i podkreśla, że oczekiwania na „proroka jak Mojżesz” oparte na Pwt 18,15 i 18 były bardzo żywe w Palestynie w pierwszym wieku po Chrystusie. Wykazuje on, że w literaturze rabinistycznej znajdujemy opinię, według której „ostatni Zbawiciel (Mesjasz) będzie tak jak pierwszy (Mojżesz)”. Według Allisona rozdziały trzeci i siódmy Dziejów Apostolskich są silnym argumentem na to, że gmina pierwotna uważała Jezusa jako „Proroka jak Mojżesz”. Całe dwuczęściowe dzieło Łukasza – Ewangelie i Dzieje Apostolskie są pełne paralelizmów Jezus – Mojżesz. Paralelizmy te Allison zestawia w dwóch kolumnach na trzech stronach (98-100). Dalej Allison wykazuje, że porównywanie Jezusa z Mojżeszem spotykamy także w apokryfach i pismach Ojców Kościoła, np. u Euzebiusza, Cyryla Jerozolimskiego, Afraatesa i in. W pismach tych z Mojżeszem porównywani są także między innymi: Apostoł Piotr, Apostoł Paweł, Grzegorz Cudotwórca. Kończąc część pierwszą książki Allison pisze, że typologia Mojżesza była bardzo często używana zarówno w literaturze żydowskiej jak i wczesno-chrześcijańskiej, służyła ona do podkreślenia wielkości bohatera danego utworu literackiego.

W drugiej części swojej książki Allison analizuje 21 tekstów Ewangelii Mateusza pod kątem typologii Mojżesza, między innymi: narodzenie Jezusa i opowiadanie o dzieciństwie, kuszenie, Kazanie na Górze, dwa błogosławieństwa, Jezus i Tora, zakończenie Kazania na Górze, rozdziały 1-8, rozdziały 8-9, kazanie misyjne, deuterio-Izajaszowy sługa, domaganie się znaku, rozmnożenie chleba, przemienienie itd. Analizy te Allison podsumowuje stwierdzeniem, że typologia Mojżesza jest szczególnie wyraźna w opowiadaniu o dzieciństwie Jezusa i w Kazaniu na Górze, w rozdziałach 1-7 oraz w 11,25-30; 17,1-9; 28,16-20, prawdopodobnie jest

obecna też w opowiadaniach o rozmnożeniu chleba, w 21,1-17 oraz w 26,17-25.

Allison zwraca uwagę na paralelizm kolejności pewnych tematów w Ewangelii Mateusza i w Pięcioksięgu:

	Mt	Pięcioksiąg
1-2	Wj 1,1-2,10	opowiadanie o dzieciństwie
3,13-17	Wj 14,10-31	przejście przez wodę
4,1-11	Wj 16,1-17,7	kuszenie na pustyni
5-7	Wj 19,1-23,33	góra nadania prawa
11,25-30	Wj 33,1-23	wzajemna znajomość Boga
17,1-9	Wj 34,29-35	przemienienie
28,16-20	Pwt 31,7-9	posłanie
	Joz 1,1-9	następcy

Treścią *Dodatków* (str. 293-329) jest omówienie prac mających związek z tematem „typologia Mojżesza” następujących biblistów: B. W. Bacona, W. D. Daviesa, M. D. Goulder, J. D. Kingsbury’ego, T. L. Donaldsona oraz O. Betza.

Nie wszystkie wnioski Allisona są słuszne, np. nie można zgodzić się z nim, że typologia wyjścia nie znajduje się w kazaniu misyjnym, żądaniu znaku i w mowie eschatologicznej. Metoda, jaką on zastosował, nie pozwoliła mu odkryć typologii w tych tekstach – pozwala na to dopiero analiza struktury Ewangelii Mateusza i Pięcioksięgu. Trudno się też zgodzić z jego twierdzeniem, że typologię Mojżesza Mateusz zastosował dla podtrzymania w chrześcijaństwie, które się coraz bardziej hellenizowało, związków z przeszłością żydowską. Natomiast zasługą Allisona jest wykazanie ciągle jeszcze nie docenianej przez biblistów wielkiej roli typologii Mojżesza w Ewangelii Mateusza.

Ks. Andrzej Kowalczyk